

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Агапова К.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АГРЕСІЇ ТА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІЖНИХ УГРУПОВАНЬ.....	97
<i>Малишева М.В.</i> ЗАВДАННЯ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА В УМОВАХ ПРОТИДІЇ ОКРЕМИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЯКІ ВЧИНЯЄ ДЕРЖАВА-АГРЕСОР НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	99
<i>Мальцев М.В.</i> ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ НА ВИРОБНИЦТВІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	102
<i>Морозюк Н.С.</i> ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ НАСИЛЬНИЦЬКИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ВОЄННОГО СТАНУ.....	105
<i>Нековаль Є.І.</i> ПОНЯТТЯ ПІДКУПУ В СКЛАДІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 160 КК УКРАЇНИ.....	108
<i>Поліщук Я.Р.</i> ГАЗЛАЙТІНГ ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА.....	111
<i>Радковська І.С.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	114
<i>Сікан О.М.</i> ГЕНОЦИД, ВИКРАДЕННЯ ЧИ ДЕПОРТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ АГРЕСОРОМ: ОКРЕМІ РОЗДУМИ.....	118
<i>Таратинов Ю. М.</i> ДЕЯКІ ПРОЯВИ «БІЛОКОМІРЦЕВОЇ» ЗЛОЧИННОСТІ.....	121
<i>Яковенко А.В.</i> ДО ПРОБЛЕМИ ОДНОМАНІТНОСТІ («ОДНАКОВОСТІ») У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ.....	124
<i>Бобруль І.В.</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА МАРОДЕРСТВО ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	126
<i>Боднар В.М.</i> ДЕРЖАВНА ЗРАДА ЧИ КОЛАБОРАЦІОНІЗМ?	128
<i>Бойміструк Т.П.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	131
<i>Боровик Ю.О.</i> КВАЛІФІКАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	135

ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ НАСИЛЬНИЦЬКИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ТА ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабного вторгнення, збройної агресії проти України та ведення активних бойових дій, наша держава зіштовхнулася з низкою проблем різного характеру та проблематикою їх правового регулювання. Низки змін потребує і різне галузеве законодавство, зокрема і Кримінальний кодекс, зміни та доповнення до якого вносились з початком війни, а саме з 24 лютого 2022 року.

Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від кримінально-протиправних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання кримінальним правопорушенням [1, с.1].

Одним із завдань, які постають перед кримінальним законодавством є запобігання новим кримінальним правопорушень. Захист прав та свобод людини і громадянина є також дуже актуальною проблемою в умовах воєнного чи надзвичайного стану, запровадженого на території України чи в конкретному регіоні України.

За умов надзвичайного та воєнного стану є певні обмеження, які можуть вводитись на території нашої держави, ці поняття у чомусь схожі між собою, але ці поняття не є тотожними.

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень[4, с.1].

НС вводиться на всій території України був введений з 23 лютого 2022 року та запроваджується з 24 лютого 2022 року (крім Луганської та Донецької областей). Як пояснили в Міноборони, у Луганській і Донецькій областях правовий режим надзвичайного стану зараз не запроваджуватиметься, оскільки там продовжується Операція об'єднаних сил, яка регулюється іншими правовими інструментами та передбачає відповідний правовий режим.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії

та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень[3, с.1].

Станом на 01.12.2022 року в Україні триває режим воєнного стану, діють певні обмеження які стосуються всіх без виключення категорій громадян, деякі обмеження розповсюджуються на певне коло осіб.

Відповідно до чинного законодавства, під час воєнного стану дозволено запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світломаскування[3,с.7]. Ці та інші обмеження діють з 24 лютого по теперішній час задля стримування збройної агресії проти нашої держави та задля запобігання вчинення нових кримінальних правопорушень, які може вчиняти країна-агресор на території нашої держави та по відношенню до людей, які проживають чи перебувають на території України. Ця норма, яка хоч в певній мірі буде тримати людей у визначених рамках та не буде дозволяти почуватись як до повномасштабного вторгнення, але самі вона зможе дозволити забезпечити світломаскування у вечірню пору доби. Це може допомогти приховати об'єкти критичної інфраструктури та об'єкти, які використовуються військовими для своїх потреб та загалом може зберегти сотні, а може і тисячі людських життів. Однозначно саме такі норми, прописані в сучасних реаліях у нормативно-правових документах, можуть дозволити у нічний час, під час дії комендантської години, виявити прихильників російської федерації та диверсійно-розвідувальних груп, які могли б у час, коли більшість людей відпочиває, провести дії, спрямовані на підривному діяльність.

Також під час дії воєнного стану дозволено використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю[3,с.8]. Це в свою чергу теж є методом і способом запобігання вчиненню новим правопорушенням по всій території. У випадку необхідності залучення громадян певної категорії та використання їхньої праці понаднормово, вони можуть залучатись до такої роботи з відповідним внесенням до Кодексу законів про працю та інших підзаконних нормативно-правових актів. Саме тому багато органів, які забезпечують функціонування держави в належному стані працюють понаднормово, а іноді без вихідних та перерв.

У держави за час дії воєнного стану з'являється право примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану. Особливу роль це право відіграє під час активного ворожого наступу або загрози з боку окупантів конкретно в даній області чи регіоні. Це дозволяє скоординувати всі дії та зусилля та спрямувати їх для відбиття збройної агресії, знищити ворогів та зруйнувати ворожі плани та замисли.

Саме ці та інші правові норми спрямовуються на запобігання вчиненню військових кримінальних правопорушень, оберігаючи громадян країни від насильства у всіх його проявах: фізичного, психологічного, морального, сексуального та інших. Все максимально контролюється державою та такі дії є вкрай необхідні у час коли державі загрожує питання, які стосуються її незалежності та територіальної цілісності. Кожне обмеження могло послугувати для збереження життя, здоров'я, майна чи могло уберегти від фізичного чи психічного впливу на конкретного громадянина чи на групу людей.

Кожен випадок спроби вчинення насильства у всіх його проявах – індивідуальний. Для того щоб унеможливити насильницькі дії, в яких вбачаються ознаки кримінального правопорушення потрібно робити все можливе і неможливе. В умовах війни для

забезпечення всіх законних прав та свобод людини працюють всі органи, включаючи тимчасові, які вводяться та починають функціонувати з початком війни.

Тому, запобігання злочинам або іншими словами протидія злочинності є об'єктивною потребою суспільства, що будує правову державу[1, с.1]. Головний напрям цієї протидії - запобігання злочинності, усунення причин та умов, що її породжують і сприяють її різноманітним проявам. Тим самим створюються реальні передумови поступового ослаблення суспільної небезпечності злочинів та зменшення, врешті-решт, масштабів самої злочинності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Про правовий режим воєнного стану. Закон України № 389-VIII від 12.05.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
4. Про правовий режим надзвичайного стану [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст. 176. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.